

Волович О.Б.,
 кафедра обліку і аудиту у видавничо-поліграфічному комплексі,
 Українська академія друкарства.
 Науковий керівник – Кузьмін О.Є.,
 д.е.н., професор, директор Інституту економіки і менеджменту,
 Національний університет «Львівська політехніка»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ОБОРОТНОСТІ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВ

Управління заборгованістю підприємства базується, насамперед, на інформації щодо її кількісних і якісних параметрів. Визначальною для управління характеристикою заборгованості є її оборотність. Оборотність заборгованості характеризують відповідним коефіцієнтом ($\kappa_{обДЗ}$, $\kappa_{обКЗ}$) та періодом обороту ($П_{об}$) (1, 2, 3) [1-4]:

$$\kappa_{обДЗ} = \frac{ЧД}{\overline{ДЗ}}, \quad (1)$$

де $ЧД$ – величина чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за аналізований період;

$\overline{ДЗ}$ – середня за аналізований період сума залишку дебіторської заборгованості підприємства.

$$\kappa_{обКЗ} = \frac{СР}{\overline{КЗ}}, \quad (2)$$

де $СР$ – величина собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за аналізований період;

$\overline{КЗ}$ – середня за аналізований період сума залишку кредиторської заборгованості підприємства.

$$П_{об} = \frac{Д}{\kappa_{обЗ}}, \quad (3)$$

де $Д$ – кількість днів у аналізованому періоді;

$\kappa_{обЗ}$ – коефіцієнт оборотності заборгованості (дебіторської чи кредиторської).

Коефіцієнти оборотності можна розраховувати як загалом по підприємству, так і за окремими видами заборгованості. Їхня динаміка свідчить про зміну якості платіжної дисципліни в розрахункових операціях.

Щодо коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, то варто зауважити, що існує два погляди на методику його оцінювання:

1) як відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середнього залишку кредиторської заборгованості;

2) як відношення собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середнього залишку кредиторської заборгованості.

На нашу думку, використовувати можна будь-яку з перерахованих методик, оскільки коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості загалом має індикативне призначення, і визначальним з точки зору аналізу та управління є оцінювання його динаміки, а не абсолютне вираження. Можна наводити різні аргументи на користь тої чи іншої методики визначення оборотності. Зокрема, враховуючи те, що кредиторська заборгованість як правило утворюється внаслідок операцій придбання сировини, матеріалів, робіт, послуг чи інших ресурсів, які в подальшому формують витрати, то аналіз її оборотності доцільніше проводити за витратним, а не доходним принципом. Але собівартість реалізації не містить усіх операційних витрат, а ресурси

використовують як в основній діяльності (у виготовленні продукції, виконанні робіт чи наданні послуг), так і для задоволення адміністративних потреб, потреб збуту тощо. Тому вибір конкретної методики на нашу думку залежить, насамперед, від виду кредиторської заборгованості, оборотність якої підлягає оцінюванню.

Період обороту заборгованості вказує на середню тривалість одного обороту коштів у заборгованості. Деякі автори стверджують, що цей показник також відображає середній термін погашення (інкасації) заборгованості. На нашу думку, така оцінка періоду погашення не буде об'єктивною, з цією метою доцільніше використати показник, запропонований у [2, с. 60] (4):

$$P_{noz3} = \frac{\bar{Z}}{O_{noz3}} * D, \quad (4)$$

де P_{noz3} – середній період погашення заборгованості;

\bar{Z} – середній залишок заборгованості за аналізований період;

O_{noz3} – валовий оборот за операціями з погашення заборгованості за аналізований період.

Основна відмінність показника періоду погашення заборгованості від показника періоду її оборотності полягає в тому, що в методиці його визначення враховують не валовий оборот з реалізації (за виручкою чи собівартістю), а оборот за операціями безпосереднього погашення заборгованості, що і обґрунтовує вищий рівень об'єктивності цього показника. Проте цей показник є доволі трудомістким в розрахунку, оскільки проблематично визначити обсяг операцій з погашення заборгованості, що зумовлено такими чинниками:

– заборгованість може бути погашена не лише грошовими коштами, отже визначити загальний обсяг погашення лише касовим методом неможливо;

– сучасна методика бухгалтерського (синтетичного) обліку передбачає відображення заборгованості на рахунках при будь-яких операціях продажу чи придбання (крім торгівлі за готівку), навіть якщо оплата відбувалась в один день з передачею активів (заборгованість відкривається одним бухгалтерським проведенням і відразу погашається іншим). Тому визначити загальний обсяг погашення заборгованості лише за дебетовими чи кредитовими оборотами рахунків заборгованості неможливо. Для цього необхідно використовувати аналітичні дані, що потребує більших затрат часу.

Отже, аналіз оборотності заборгованості підприємства проводять для оцінювання якості платіжної дисципліни в розрахункових операціях. Проте, такий аналіз має і важливе прикладне значення для управління грошовими потоками підприємства, оскільки дає змогу визначити обсяг вивільнених чи додатково зв'язаних активів.

Література

1. Костирко Р.О. *Фінансовий аналіз: Навч. посібник.* – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
2. Лігоненко Л.О. *Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб.* / Л.О. Лігоненко, Н.М. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 275 с.
3. Нашкерська М.М. *Управління дебіторською заборгованістю у структурі оборотного капіталу підприємства* / М.М. Нашкерська // *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку* : Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 647. – С. 136-140.
4. Таратута Л.В. *Управління поточною дебіторською заборгованістю в умовах кризи* / Л.В. Таратута // *Сталий розвиток економіки: Всеукр. наук.-виробнич. журнал.* – 2011. – № 4. – С. 220-228.